

koninklijke goedkeuring wordt verleend bij Koninklijk Besluit nr. 38 van 4 november 1911 (zie fig. 4). Hiermee eindigt de oprichtingsperiode van de vereniging. Het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg is een feit!

Tenslotte

Opvallend is het om te zien hoe snel

de doelstellingen die van meet af aan voorop hebben gestaan ook (in eerste aanleg) verwezenlijkt worden:

1910 (november!): eerste aanzet en Stichtingsvergadering.

1911: Koninklijke goedkeuring; het eerste Jaarboek verschijnt (maar omdat men vergeet om tijdens de eerste jaarvergadering een "commissie van redactie" te kiezen verschijnt dit onder de titel "Mededeelingen")

1912: Oprichting van een "Museum van Natuurlijke Historie" (te Maas-

tricht); het eerste Maandblad verschijnt.

Hiermee is in korte tijd een stevig fundament gelegd onder de natuurstudie in de provincie Limburg. Een fundament waarop nog steeds voortgebouwd wordt.

Dankwoord

De heer J.C. Franssen willen wij bedanken voor zijn technische hulp bij de figuren 1 en 3.

'Ons Bestuur verheugt het wanneer leden van het Genootschap contact zoeken met elkaar....'

A.J. Lever, Saturnushof 57, 6215 XB Maastricht

D. Th. de Graaf, Natuurhistorisch Museum Maastricht

Van oudsher is het aan elkaar overdragen van kennis en het verwerven van kennis ten aanzien van de natuurlijke historie één van de doelstellingen van het Genootschap geweest. Op dit moment vinden deze activiteiten voor het grootste deel plaats binnen de drie Kringen (Heerlen, Maastricht en Venlo) en een groot aantal Studiegroepen. Velen zullen nog weten dat voorheen van een andere situatie sprake was, waarin in ieder geval de Studiegroepen een minder prominente plaats innamen.

In dit artikel wordt, aan de hand van grepen uit de rijke geschiedenis van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg, inzicht gegeven in de wijze waarop de vereniging in de afgelopen 75 jaar georganiseerd is geweest.

De beginperiode

Bij de oprichting van het Genootschap in 1910 werd in de statuten bepaald, dat een van de middelen die het Genootschap voor het bereiken van zijn doelstellingen kon gebruiken was 'het jaarlijks houden van minstens twee vergaderingen - een zomer- en een wintervergadering - en van excursies'. En zo gebeurde het dan ook tot 1914. Elk half jaar werd op een andere plaats in Limburg bijeengekomen. De bijeenkomsten omvatten een huishoudelijk gedeelte en een 'wetenschappelijk' gedeelte, waarin een spreker een inleiding hield. Reeds op de tweede halfjaarlijkse bijeenkomst, de wintervergadering die op 29 december

1911 gehouden wordt te Sittard, wordt meegedeeld 'dat het Bestuur de wenschelijkheid heeft overwogen om afdelingen op zoologisch, botanisch en geologisch gebied te stichten onder specialisten, welke met de leden in hun omgeving afspreken verschillende werkzaamheden, door het Hoofdbestuur op te geven' (Mededeelingen 1911: 77). Tot aparte bijeenkomsten van specialisten lijkt dit echter niet te leiden.

Kring Grathem

Voor het eerst wordt al in 1912 gesproken over het oprichten van Kringen. In het verslag van de Bestuursvergadering van donderdag 25 april 1912 te

Natuurhistorisch Genootschap in Limburg.

INTRODUCTIE-KAART.

Algemeene Wintervergadering

te Maastricht in 't Museum van Natuurlijke Historie, Looiersgracht, op Maandag 29 December 1913.

'AGENDA:

1. Opening der vergadering door den voorzitter 11³/₄ uur.
2. Voorlezing der notulen van de zomervergadering.
3. Mededeelingen van het bestuur.
4. Vaststelling van de zomervergadering 1914.
5. Rondvraag.
6. Bezichtiging der in 't Museum aanwezige verzamelingen.

Pauze tot 2¹/₂ uur.

7. Voordracht van den heer dr. P. WINTGENS, m. i. ingenieur bij de Staatsmijnen te Heerlen, over: „Het ontstaan der steenkolenlagen" (met lichtbeelden).

De contributie der Natuurhistorische Vereeniging bedraagt fl. 2.50 per jaar.

In de pauze bestaat gelegenheid een broodje te gaan eten.

Het Bestuur:

JOS. CREMERS, Voorzitter.
J. B. GILJAM, Secretaris.

Figuur 1. Introductie-kaart voor de Algemeene Wintervergadering van 1913. Het succes van deze vergadering zou leiden tot het instellen van maandvergaderingen.

Maastricht (Restaurant Kayser) wordt dat als volgt onder woorden gebracht: 'De President brengt het Kringensstelsel ter sprake en deelt mede dat een veertiental leden den kring „Grathem" willen oprichten, en een regle-

ment zullen ontwerpen en ter goedkeuring inzenden. De H.H. Blankevoort en Sprenger achten het wenschelijker dat het Hoofdbestuur zodanig reglement vaststelt. Over 't algemeen verwachten verscheidene Bestuursleden weinig resultaten van dit streven, hetwelk door den heer Frees zelfs vrij bedenkelijk wordt geacht, gevaar opleverend voor afscheiding in de toekomst'. Enthousiast over het Kringen-systeem was het Hoofdbestuur (waarvan Mr. Frees secretaris was) toen kennelijk allerminst. In het 'Verslag over den toestand van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg over de jaren 1911-1912' (Zomervergadering 9 juni 1912) wordt er een heel wat positiever draai een gegeven: 'Het Kringen-systeem.... is alreeds in één opzicht verwezenlijkt. De kring Grathem is opgericht en zal, naar wij hopen, het zijne bijdragen tot den vooruitgang van het Genootschap' (Jaarboek 1912: 205). Op de Bestuursvergadering van 18 juli 1912 wordt er nog eenmaal op teruggekomen: 'De President brengt het Kringen-stelsel ter sprake en zou hiervan uitbreiding wenschen, door bv. Kringen op te richten te Schinnen en Heerlen, doch wenscht elk officieel optreden om zulks te bereiken te vermijden. Hij wijst er op dat de Kring Grathem in goeden bloei verkeert. De Heer Sprenger wijst er op dat daar een speciaal stelletje onderwijzers is, die gaarne vereenigen, terwijl men elders er niets voor voelt'. Hierna wordt van Kringen voorlopig niets meer vernomen.

Vaker bijeenkomen

In het Maandblad van januari 1914 treffen wij het volgende bericht aan onder het kopje 'Vergaderingen': 'Naar aanleiding van de zoo uitmuntend geslaagde wintervergadering te Maastricht (waarover we, wegens plaatsgebrek in het Maandblad niet nader kunnen uitweiden), werd ons van 'n paar kanten de vraag gesteld, of 't niet mogelijk zou zijn, dat de leden van 't Genootschap in de gele-

Figuur 2. Deelnemers aan (vermoedelijk) de excursie na de jaarvergadering van 20 mei 1929. Op de achterste rij heren kunnen herkend worden: E. Nyst (2e van links), G.H. Waage (4e van links), voor hem (met witte snor) Ir. C. Blankevoort, Rector Jos. Cremers (5e van links), Dr. A. Erens (3e van rechts), Ir. F. Marres (geheel rechts). Op de voorste rij zittend: H. Ubaghs (geheel links) en E. Caselli (2e van links). (Met dank aan Mw. W. Minis-van de Geyn).

genheid worden gesteld 'ns dikwijler bij elkaar te komen.

„Op 'n algemeene zomer- of wintervergadering, zegt men, is er zoo weinig tijd, om vragen te stellen, antwoorden te geven voorwerpen te demonstren enz. Zorg daarom voor meerdere vergaderingen, liefhebbers voor die bijeenkomsten zullen er telkens genoeg blijken te zijn.” Welnu, we kunnen dat licht probeeren. Wie van onze leden voor dit plan iets gevoelt, gelieve 't aan 't Bestuur te laten weten.

Bij genoegzame deelname (5 tot 6 personen zijn desnoods al voldoende) zullen we b.v. in Sittard, 't welk met het oog op de spoorverbinding 't meest gunstig gelegen is, 's avonds, op een nader te bepalen dag, geregeld een samenkomst houden'. Aangezien inderdaad van 'verschillende zijden bewijzen van instemming werden ontvangen' vindt op 'Woensdagmiddag, den 1sten April' 1914 om 5¾ uur in het Oranjestad te Sittard de eerste maandvergadering plaats. Het maandelijks bijeenkomen is een traditie, die tot op de dag van vandaag is voortgezet. Sittard is voorshands de vaste plaats van bijeenkomen.

De Eerste Wereldoorlog

De net ingestelde maandvergaderin-

gen worden al snel gedwarsboomd door het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog. Na een laatste bijeenkomst in juli 1914 lezen we in het Maandblad van augustus 1914: 'De Maandelijksche Vergadering te Sittard wordt om dezelfde reden (net als de Zomervergadering: tijdsomstandigheden; AJL) misschien niet gehouden. Mocht echter, wat te hopen is, de toestand dra veranderen, dan zullen wij deze vergadering alsnog tegen 't einde van September uitschrijven'. Dit zal in 1914 niet meer lukken. Eerst op 24 februari 1915 wordt weer een bijeenkomst in Sittard gehouden. Met onderbrekingen gebeurt dit tot in 1916. Daarna niet meer.

Merkwaardigerwijze is het ontbreken van bijeenkomsten geen belemmering voor de toestroom van nieuwe leden. In het jaarverslag over 1918 (Maandblad 7(12) kunnen wij dan ook lezen: '....in 't afgelopen jaar mochten wij niet minder dan v e e r t i g nieuwe leden inschrijven!..... Dit getal vergoedt derhalve ruimschoots de zeer kleine verliezen, welke we door bedanken en sterfgevallen moesten boeken en levert 't bewijs, dat 't Natuurhistorisch Genootschap in Limburg zich meer en meer mag verheugen in belangstelling, zoowel binnen als buiten de provincie'.

Hiermee komt het aantal leden op ca. 300, dat is ongeveer 50 meer dan aan het begin van de oorlog.

Na de oorlog wordt de traditie van het maandelijks vergaderen pas weer opgevat op 3 november 1920: 'Zo is na 'n onderbreking van verschillende jaren onze maandelijksche vergaderingen deze weer de eerste van haar soort' (Maandblad 9: 13). Deze, en voor lange tijd alle, maandelijksche bijeenkomsten vinden plaats in het Museum te Maastricht, dit ondanks de toevoeging aan het bericht: 'Behalve Maastricht komen natuurlijk ook andere plaatsen, b.v. Sittard, Heerlen, Roermond, Venlo voor de maandelijksche bijeenkomsten in aanmerking'.

Heeren Geestelijken

Het Natuurhistorisch Genootschap kenmerkt zich door het feit dat het mensen verzamelt die eenzelfde interesse hebben. Onder de leden vindt men dan ook vogels van zeer diverse pluimage. Bijeenkomsten binnen het Genootschap van mensen die behoren tot één beroepsgroep zijn dan ook niet voor de hand liggend. In de geschiedenis van het Genootschap is hier echter toch een voorbeeld van te vinden. In het Natuurhistorisch Maandblad van 27 juni 1930 lezen we namelijk onder het kopje 'Excursie naar Epen voor Heeren Geestelijken....' het volgende bericht: 'Waar ons Genootschap onder zijne leden vele heeren Geestelijken telt, waarvan de meesten ten gevolge van ambtsbezigheden zelden, of nooit kunnen deelnemen aan de zomerexcursie, (die op zondag gehouden werd; AJL) heeft 't Bestuur, gehoorgevend aan de talrijke aanvragen van deze leden, besloten, de plaats gehad hebbende excursie naar Epen voor hen te herhalen op Maandag 21 Juli e.k.'. Dat het hierbij om een flinke excursie ging blijkt uit het tijdstip van vertrek (10 uur, Stationsplein, Maastricht) en het beoogde tijdstip van terugkomst (half zeven).

Kring Roermond

25 jaar na het ontstaan van de maan-

delijks vergaderingen te Maastricht treedt de behoefte aan het licht om ook elders in de provincie bijeen te komen, en wel te Roermond. In het Natuurhistorisch Maandblad van 20 mei 1939 wordt dit, in het verslag van de maandvergadering te Maastricht op woensdag 3 mei 1939, als volgt verwoord: 'De Voorzitter opent de vergadering en deelt mede, dat verschillende leden van ons Genootschap uit Roermond en omgeving eens per

Figuur 3. De Voorzitter van het Genootschap en Conservator (Directeur) van het Museum, Rector Jos. Cramers (rechts), samen met Dr. E.M. Kruytzar, die in de jaren vijftig avans beiden functies zou bekleden.

maand zullen bijeenkomsten op de wijze, als wij dat te Maastricht gewend zijn. De reis naar Maastricht is voor velen uit die omgeving te tijdrovend en te kostbaar om aan de bijeenkomsten hier deel te nemen en nu hebben onze leden, de heeren Mertens en Kruytzar (de latere Voorzitter van het Genootschap en Directeur van het Museum; AJL) 't initiatief genomen, om te Roermond eens per maand te vergaderen. Geen concurrentie dus, zoals sommigen meenen. Ons Bestuur verheugt het, wanneer leden van het Genootschap contact zoeken met elkaar en wanneer daardoor de betekenis van ons Genootschap ook in kringen doordringt, die wij vanuit Maastricht moeilijk kunnen bewerken'.

Net als eertijds de Kring Grathem werd ook de Kring Roermond niet onder een gelukkig gesternte geboren. De Tweede Wereldoorlog gooide al snel roet in het eten. Op 29 november 1940 lezen we in het Maandblad: 'De Roermondsche vergaderingen zijn sinds het uitbreken van de oorlog gestaakt. Eerst waren we van plan in September weer te beginnen, doch van wege de verduistering - verschillende bezoekers komen van verre -, hebben we ook van dit plan afgezien. Maar we leven nog en, om dit te bewijzen zijn we nog eens samen op excursie gegaan. Een vijftiental deelnemers vertrok op Zondagmiddag half twee per fiets uit Roermond. Het doel van onze tocht was Meinweg, een der mooiste streken van Midden-Limburg'. Hoe het de Kring Roermond verder verging gedurende de oorlog lezen we in het Natuurhistorisch Maandblad van 27 juni 1963 in het verslag van de jaarvergadering: 'Toch denkt de Voorzitter (Kruytzar; AJL) met weemoed terug aan de prettige vergaderingen, die de Roermondse Vrienden der Natuur vóór de laatste wereldoorlog elke maand hadden en vooral aan de vele excursies in Midden-Limburg, die onder de oorlog gewoon doorgingen'. Na de oorlog valt echter het doek voor deze Kring.

De Tweede Wereldoorlog

Hoewel door de tijdsomstandigheden bemoeilijkt en soms op ongebruikelijke tijdstippen gaan de maandvergaderingen te Maastricht gedurende de Tweede Wereldoorlog gewoon door. Wel moeten voor vergaderingen en excursies vergunningen worden aangevraagd. In het verslag van de Bestuursvergadering van 16 augustus 1944 lezen wij hierover bijvoorbeeld: 'De Secretaris merkt op, dat de laatste excursies zijn uitgeschreven zonder vergunning aan te vragen bij den Procureur Generaal. Om moeilijkheden te voorkomen, lijkt 't hem raadzaam steeds aanvragen in te dienen. Aldus wordt besloten. Op voorstel van de voorzitter wordt besloten geen excursies uit te schrijven, waarbij een deel

der reis per trein wordt afgelegd in verband met het beschieten der treinen'.

De maandvergaderingen mochten zich intussen verheugen in een groeiende belangstelling (1939: gemiddeld 26 aanwezigen; 1940: 26; 1941: 36; 1942: 43; 1943: 46; en 1944 tot de bevrijding: 55). Na de bevrijding loopt het aantal bezoekers weer terug. In het jaarverslag over 1946 vinden we o.m. het volgende opgetekend over de wederwaardigheden van het Genootschap gedurende oorlog: 'Dit jaar, 1946, is het eerste jaar, waarin ons land, en ook onze gehele provincie, bevrijd is. Het is daarom nu een goed ogenblik om de gang van zaken in onze vereniging tijdens en na de bezetting eens goed te bekijken. Tijdens de bezetting vielen veel mogelijkheden tot onspanning weg en als gevolg daarvan nam de belangstelling voor ons normaal verder werkend en van vreemde smetten vrijblijvend Genootschap toe, het geen tot uitdrukking kwam in een toenemend aantal leden, drukker bezoek aan de vergaderingen en groter belangstelling voor de excursies'.

Er is geen tijd waarin het aantal leden van het Genootschap zo snel toenam als juist gedurende de oorlog. Het aantal verdubbelde en bedroeg aan het einde van 1945 617.

Bijeenkomsten der Entomologen

In de Bestuursvergadering van 16 augustus 1944 brengt de heer M. Mommers het vormen van aparte secties ter sprake: 'Zo is er een stem opgegaan om naast de reeds bestaande entomologische sectie, een ornithologische te stichten'. Besloten wordt dat het Bestuur 'voorlopig een afwachtende houding' zal innemen, omdat 'De waarde der maandelijkse vergaderingen zal dalen, wanneer in aparte sectie vergaderingen mededelingen worden gedaan. De Voorzitter vindt groepsvorming ook minder gewenst, maar wil toch geen besluit nemen'. Enthousiast over het oprichten, van wat wij nu studiegroepen zouden noe-

NATUURHISTORISCH GENOOTSCHAP
IN LIMBURG

SECRETARIAAT

HOOFDREDACTIE
NATUURHISTORISCH MAANDBLAD

Registratienummer 520.243
van het Commissariaat voor
niet-commercieële verenigingen
en instellingen.

MAASTRICHT, 4 Februari 1943.
PROF. P. WILLEMSTRAAT 41 - TEL. 3605

Aan het Parkst van den Procureur-Generaal,

te

'S HERTOGENBOSCH.

Namens het Bestuur van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg deel ik U mede, dat op Zondagnamiddag 14 Maart a.s. (van 2-6 uur) door ongeveer een 40-tal leden een botanische excursie zal gehouden worden naar de tuin van Ir. A. Dinger, Valkenburgerweg te Heerlen.

GEEN BEZWAAR.

'S Hertogenbosch, den 11 FEB 1943
Procureur-Generaal,
Land- en Waterbouw van Politie.

(G. H. Waage)
Secretaris van het Natuurhistorisch
Genootschap in Limburg
te Maastricht.

Figuur 4. Tijdens de Tweede Wereldoorlog gingen de activiteiten van het Genootschap gewoon door. Wel moest voor elke bijeenkomst of excursie toestemming worden gevraagd.

men, was men toen kennelijk allerm minst. Van de sectie entomologie vernemen we voor het eerst weer iets in het Natuurhistorisch Maandblad van 25 februari 1949: 'Op verzoek van verschillende entomologen zullen de 3-maandelijkse vergaderingen hervat worden; Majoor Rijk is bereid gevonden weer de leiding op zich te nemen'. In eerdere Maandbladen is over deze bijeenkomsten van de entomologen niets te vinden. In het verslag van de eerstvolgende bijeenkomst (17 maart 1949) lezen we echter dat Majaar J.C. Rijk (die ere-lid was van het Genootschap) de hoop uitspreekt, 'dat de samenwerking nog even prettig zal zijn als voor de bezetting'. Voor de oorlog kwamen de entomologen dus ook reeds apart bijeen. Als zodanig kunnen deze georganiseerd bijeenkomsten

de entomologen als de eerste studiegroep binnen het Genootschap beschouwd worden.

Na het overlijden van Majoor Rijk op 29 april 1950 wordt zijn omvangrijke vlindercollectie geschonken aan het Natuurhistorisch Genootschap ter opneming in het Museum.

Ook na de dood van Majoor Rijk gaan de bijeenkomsten der entomologen nog enige tijd door. De laatste vergadering waarvan verslag wordt gedaan in het Maandblad is die van 10 oktober 1953 (Natuurhist. Maandbl. 42:98).

Kring Heerlen

In het Maandblad van 13 maart 1945

Figuur 5. Majoor J.C. Rijk, voorzitter van de Bijeenkomsten der Entomologen, met zijn vlindernet.

valt als 'nagekomen bericht' onder de kop 'Kring Heerlen van het Natuurhistorisch Genootschap' te lezen: "Nu het verkeer met Maastricht zo moeilijk is, hebben eenige leden van ons Genootschap het plan opgevat in Heerlen bijeenkomsten te organiseren". De bijeenkomsten vinden plaats in het Geologische Bureau.

Op de eerste bijeenkomst op 14 april blijkt dat de voorzitter, F. van Rummen, het (verre) verleden niet vergeten is, getuige zijn woorden: 'Het is geen novum, dat er een nieuwe onderafdeling van het Natuurhistorisch Genootschap in het leven wordt geroepen. Reeds eerder is er te Graetem, later in Roermond een groep leden geweest, die vergaderde en excursies hield'. Als reden voor het oprichten van de Kring voegt hij hier aan toe: 'De behoefte aan een nauwer verband der Heerlensche Genootschapsleden is gegroeid eensdeels door de tijdsomstandigheden, die het contact met Maastricht niet mogelijk maakten, doch ook uit toenemende belangstelling om de kennis van eigen streek te verruimen'.

Dat aan deze verwachtingen is beantwoord blijkt uit het feit, dat de Kring Heerlen 40 jaar later nog in blakende welstand verkeert.

Jeugdige leden

Aparte bijeenkomsten voor jeugdige leden worden voor het eerst aangekondigd in het eerste nummer van het

Maandblad dat in 1946 verschijnt: 'Voor onze jeugdige leden wordt op den 2den Woensdag der maand om 7 uur in het Museum een bijeenkomst gehouden'. In het Jaarverslag 1942 tot 1945 (Natuurhist. Maandbl. 35: 25) lezen we wat daarvan de reden is: 'Van de zijde van eenige jeugdige leden kwam de wensch naar voren aparte excursies en vergaderingen te mogen houden. Het bestuur heeft gemeend hieraan steun te moeten verleen'.

De groep jeugdige leden werkt 'onder een zelf gekozen bestuur, onder leiding van Drs. P.J. van Nieuwenhoven' (Natuurhist. Maandbl. 36: 48).

De jeugdgroep is meteen bijzonder actief. Er worden excursies en vergaderingen georganiseerd. En gedurende enkele jaren is er sprake van zomerkampen, waarbij men er gedurende een week samen op uit trok.

In het begin van de jaren '50 taant de belangstelling, in het Jaarverslag over 1951 lezen we: 'Over de jeugdafdeling valt dit keer niet veel goeds te vertellen..... Er zullen wegen moeten worden gevonden om de continuïteit in deze afdeling te verzekeren'. Deze wegen worden niet gevonden: de laatste geregistreerde bijeenkomst vindt plaats op 14 november 1951.

Comité voor Vogelbescherming

Nadat eerst in het Maandblad zo nu en dan aankondigingen verschijnen van vergaderingen voor 'ornithologische leden', treffen we in de aflevering van 1 december 1950 ineens aan het jaarverslag over 1949 van het 'Comité voor Vogelbescherming uit het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg'. Het verslag maakt de indruk alsof het Comité al eerder bestond. In oudere Maandbladen zijn echter geen verslagen te vinden. Het Comité, dat onder voorzitterschap stond van M. Mommers, hield zich met een groot aantal activiteiten bezig. Het deed aan propaganda en voorlichting ter verbreiding van de vogelbeschermingsgedachte door deelname aan tentoonstellingen, door berichten in de

pers en via uitzendingen van de Regionale Omroep Zuid. Tevens hield het zich bezig met 'Nestkastcultuur', dit blijkt bijvoorbeeld uit het volgende: 'Onze bemoeiingen bij het Stadsbestuur van Maastricht voor het aanschaffen van nieuwe nestkastjes in de parken en plantsoenen hadden tot resultaat dat de Directeur van Gemeentewerken.... door de Gemeente Maastricht gemachtigd werd over te gaan tot de aanschaf van een aantal nestkastjes' (Natuurhist. Maandbl. 39: 124).

Het Comité leidde ook mensen op voor het examen voor controleur-vogelwet 1936. Ook was het actief bij de 'wintervoeding' van vogels, het kwam in actie 'zo gauw door sneeuw, ijzel of strenge vorst voor vogels een noodtoestand zou uitbreken' (aldus de heer Mommers op de jaarvergadering van 24 mei 1959). Het laatste bericht over het Comité is te lezen in het verslag van de jaarvergadering van zondag 13 juni 1965: 'Van Mej. T. Blankevoort is een schrijven ontvangen om ingelicht te worden over de activiteiten van het Comité voor Vogelbescherming uit het Natuurhistorisch Genootschap: "Daar het Comité na het schrijven in 1951 ten gunste van de boekvinkenconcoursen aan de Minister van O.K. & W. voor de buitenwereld nog altijd als weinig positief t.o.v. vogelbescherming te boek staat, en dit misschien ten onrechte." (Verwezen wordt hier naar een brief ten gunste van het houden van boekvinkenconcoursen die op 17 juli 1951 verzonden werd; AJL.) 'Daar er ter vergadering geen leden van het Comité aanwezig zijn, wordt de kwestie gedelegeerd aan het bestuur'.

Figuur 6. Kijkje in het zomerkamp dat door jeugdleden georganiseerd werd te Geysteren van 24 juli tot 1 augustus 1949.

Figuur 7. Bijeenkomst van de Kring Maastricht op 3 oktober 1985 in het Natuurhistorisch Museum.

Hierna wordt niets meer vernomen van het Comité en is een einde gekomen aan het bestaan van een actieve groep.

Echt, Roermond, Venlo Weert

Na de Tweede Wereldoorlog vinden we in het Maandblad ongeregeld aankondigingen van, met name, excursies, maar ook wel bijeenkomsten in of in de buurt van Echt, Roermond, Venlo en Weert. In deze plaatsen opereren, zoals dat wel genoemd werd 'afdelingen' van het Genootschap in samenwerking met lokale verenigingen van 'Vrienden der Natuur' (Echt: Pepijnsland). Veelal zal het zo geweest zijn dat Genootschapsleden deelnamen aan de activiteiten van de lokale verenigingen, waarvan zij dikwijls ook lid waren. Ongeregeld verschenen ook berichten van deze bijeenkomsten in het Maandblad. Zo

werden verslagen van bijeenkomsten van 'Pepijnsland' bijvoorbeeld jarenlang afgedrukt in het Maandblad. In de loop der jaren zijn de contacten met met name Venlo zo innig geworden, dat formele aansluiting bij het Genootschap gezocht werd. In een nieuwjaarswens van het Bestuur op pagina 1 van het Maandblad van 1975 lezen we: 'Voor ons Genootschap is het nieuwe jaar zeer goed begonnen. We zijn, zeer tot onze vreugde, partner in een fusie. De zo actieve vereniging „Vrienden der Natuur, Venlo” zal onder behoud van haar eigen naam, met ingang van 1 januari 1975, als afdeling van ons Genootschap gaan optreden. Gaarne roepen wij deze Venlose groep een hartelijk welkom toe. Moge dit een begin zijn van een nauwe samenwerking van allen, die belangstelling hebben voor onze zo veelzijdige natuur, en die bezorgd zijn voor het behoud van die natuur'. In feite betekent het toetreden van de 'Vrienden der Natuur, Venlo' dat het Genootschap voor het eerst vaste

grond onder de voeten krijgt in het Noorden der Provincie.

Veld-werk-groep

In het begin van de jaren '70, het Genootschap maakt dan een periode van snelle groei door (aantal leden einde jaren '60: 680; 1973: 974), ontstaat de behoefte om meer structureel aandacht te gaan schenken aan veldwerk. Als eerste exponent hiervan verschijnt de 'Veld-werk-groep'. Deze heeft als doel 'regelmatig excursies te organiseren. De gedachte gaat uit naar een „open werkgroep”, waar alle belangstellende leden van het genootschap steeds van harte welkom zijn, zowel op excursies als op bijeenkomsten (zie Natuurhist. Maandbl. 60 (1971): 150). Kort hierna vindt de oprichting plaats van de 'Werkgroep Maaskant-inventarisatie' die systematisch onderzoek gaat doen aan de flora en fauna langs de Maas. Beide

wergroepen zijn een initiatief van Ir. C. van Geel. De werkgroepen, die met name gedragen worden door leden uit de omgeving van Heerlen, kennen slechts een kort bestaan. In de omgeving van Heerlen gaat het behoud van de Schinveldse Bossen de aandacht opeisen (mededeling C. van Geel).

quête betekent de start voor het oprichten van studiegroepen. Alhoewel enkele van deze groepen inmiddels weer verdwenen zijn, is het aantal studiegroepen de afgelopen jaren toch steeds toegenomen. Het heeft er toe geleid dat een steeds groter aantal leden bij de activiteiten van het Genootschap betrokken is geworden.

bestuur geformeerd.... Deze ontwikkeling werd door de overige leden van de Kring, bij monde van de secretaris (van het Genootschap; AJL) H. Gillissen toegejuicht. Daardoor krijgt de Kring Maastricht de reeds lang gewenste grotere zelfstandigheid'.

Studiegroep

Op pagina 85 van het Maandblad van juni 1975 lezen we: 'Op de bijzondere vergadering van 20 december 1974 (een fout: de vergadering vond plaats op zaterdag 14 december; AJL) waren de aanwezige leden unaniem van oordeel dat een poging gedaan moest worden om de activiteiten van ons Genootschap te vergroten. Ter verkrijging van het hiervoor zo noodzakelijke inzicht in de mogelijkheden van ons ledenbestand, boden de heren Hensels, Meyer en Moonen aan een enquête te houden. In januari werd daartoe aan alle persoonlijke leden een door Meyer en Moonen samengesteld enquêteformulier toegezonden'. Als resultaat hiervan verklaren 119 personen zich bereid mee te doen aan eventueel op te richten werkgroepen. Het positieve resultaat van deze en-

Kring Maastricht

Is er voor de Kring Heerlen een duidelijke oprichtingsdatum aan te wijzen en is ook voor de Kring Venlo het moment van deelnemen in het Genootschap duidelijk bepaald; voor de Kring Maastricht is geen duidelijke oprichtingsdatum aan te geven. Feitelijk vormt zij de voortzetting van de maandelijks Genootschapsvergaderingen die sinds 1920 in Maastricht gehouden werden. Nog heel lang vormde het Dagelijks Bestuur van het Genootschap tevens het bestuur van de Kring Maastricht. Pas in 1981 verandert dit. In het verslag van de maandelijks bijeenkomst te Maastricht op 4 juni 1981 is te lezen: 'Na enkele bijeenkomsten zonder voorzitter te hebben gefunctioneerd hebben binnen de Kring Maastricht enkele leden een

Een vergelijking

Wanneer we de beginperiode van het Genootschap vergelijken met de huidige, dan valt met name de enorm toegenomen activiteit op. Kwam het Genootschap toentertijd twee maal per jaar bij elkaar, tegenwoordig komen tientallen malen per jaar Genootschapsleden bijeen. Waren de plaatsen van bijeenkomen in de beginjaren beperkt tot hooguit twee, nu vinden op een groot aantal plaatsen bijeenkomsten plaats, verspreid over de gehele provincie.

Deze ontwikkeling geeft hoop voor de komende 75 jaar. Het schept verwachtingen bij de buitenwacht en het betekent voor de leden een verplichting zich in te spannen, te bewaren en uit te bouwen wat anderen tot stand brachten.

"Het Genootschap zal waken tegen de uitroeiing van nuttige dieren en zeldzame planten....."

D. Th. de Graaf, Natuurhistorisch Museum Maastricht

A.J. Lever, Saturnushof 57, Maastricht

"Het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg steit zich ten doel de beoefening der Natuurlijke Historie in Limburg te bevorderen. Onder Natuurlijke Historie wordt hier verstaan de kennis niet alleen der Levende Natuur, doch ook de kennis van Geologie en Palaeontologie." Zo luidt artikel twee van de tijdens de eerste algemene ledenvergadering op 29 juni 1911 te Houthem vastgestelde en op 4 november van datzelfde jaar bij Koninklijk Besluit goedgekeurde statuten van het een-

jaar eerder opgerichte Genootschap. Artikel drie van het hoofdstuk Doel en Middelen somt vervolgens de wegen op die de nieuwe vereniging kan bewandelen om het gestelde doel te bereiken. Als achtste van de tien punten wordt de zinsnede genoemd die gebruikt is als titel voor deze jubileumbijdrage: "Het Genootschap zal waken tegen de uitroeiing van nuttige dieren en zeldzame planten." Hoewel toen onbewust (?) hiermee de bescherming van natuur en milieu als

middeel werd gezien om de enige doelstelling -het bevorderen van de beoefening der Natuurlijke Historie- te verwezenlijken, blijkt uit de geschiedenis van de activiteiten van het Genootschap op het gebied van de natuur- en milieubescherming dat "het waken tegen de uitroeiing van nuttige dieren en zeldzame planten" niet (alleen) voortkwam uit opportunistische beweegredenen. Velen hebben dit juist als een van de doelstellingen ervaren.

In de loop van de achter ons liggende